

МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ

Мін'юст

вул. Архітектора Городецького, 13, м. Київ, 01001

тел.: (044) 364-23-93, факс: (044) 271-17-83

E-mail: callcentre@minjust.gov.ua,

themis@minjust.gov.ua,

Web: <http://www.minjust.gov.ua>,

код згідно з ЄДРПОУ 00015622

Інні Пасічніченко

foi+request-111462-

24eafd7c@dostup.pravda.com.ua

Міністерство юстиції України розглянуло Ваше звернення від 21 квітня 2023 року щодо правового статусу «людина», правосуб'єктності, а також щодо законів, які регулюють оформлення паспорта громадянина України, паспорта громадянина України для виїзду за кордон, та в межах компетенції повідомляє.

Щодо статусу «людина», правосуб'єктності людини, громадянина

Статтею 3 Конституції України регламентовано, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю.

Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

Конституційний Суд України в своєму Рішенні від 08 червня 2022 року № 3-р(П)/2022 зазначає, що із статті 3 Конституції України випливає обов'язок держави забезпечувати охорону та захист людської гідності. Такий обов'язок покладено на всіх суб'єктів публічної влади. Верховна Рада України, ухвалюючи закони, має гарантувати належний захист та реалізацію прав і свобод людини, що є однією з умов забезпечення людської гідності як природної цінності.

Під правовим статусом людини розуміються загальні, базові засади, за допомогою яких у Конституції та законах України визначаються основні права, свободи й обов'язки людини; гарантії їх здійснення, тобто можливість мати, володіти, користуватися і розпоряджатися економічними, політичними, соціальними та культурними цінностями й благами.

Статус людини не присвоюється публічною владою, а належить людині від народження і реалізується через суб'єктивні права, які мають природно-правовий характер, а тому є невід'ємними. Таким чином, зазначений статус не можна позбавити органами державної влади.

Національне законодавство не містить визначення терміна «людина», як і документів, що посвідчують такий статус.

СЕД АСКОД

Міністерство юстиції України

№ 52715/ПІ-П-1644/7.1.4 від 27.04.2023

Підписувач Банчук Олександр Анатолійович

Сертифікат 3ED5083160DBC59B04000000175A050069449E00

Дійсний з 19.09.2022 12:22:10 по 19.09.2023 12:22:10

У Юридичній енциклопедії за редакцією Ю.С. Шемшученка правосуб'єктність – це здатність фізичних і юридичних осіб у встановленому порядку бути суб'єктами права, тобто носіями суб'єктивних прав та юридичних обов'язків. Правосуб'єктність фізичних осіб складається з їх правоздатності й дієздатності. В деяких випадках вона включає і деліктоздатність.

При цьому відповідно до визначення у цій же Юридичній енциклопедії правоздатність – здатність фізичних осіб і юридичних осіб бути носіями відповідних прав та обов'язків. Дієздатність – закріплена законом здатність суб'єкта права (громадянина чи організації) набувати і здійснювати своїми діями юридичні права та породжувати для себе юридичні обов'язки. Дієздатність визнається лише за правоздатними суб'єктами.

Розрізняються такі види індивідуальної правоздатності: загальна – здатність особи бути учасником прав, відносин взагалі; галузева – здатність особи бути учасником відносин, які регулюються нормами тієї чи іншої галузі права (наприклад, трудова, сімейна, цивільна правосуб'єктність); спеціальна – здатність суб'єкта бути учасником певного кола правовідносин у межах даної галузі права (наприклад, спеціальна правосуб'єктність посад, осіб у межах адміністративних правовідносин)¹.

Розділом II Конституції України визначено права, свободи і обов'язки людини і громадянина. Зазначений розділ використовує конструкції «людина», «кожен має право», «кожному гарантується», що вказує, на нашу думку, на визнання відповідних прав і свобод за будь-якою людиною, що знаходиться на території України незалежно від того, чи вона є громадянином України, іноземцем або особою без громадянства.

Водночас Конституцією України встановлені права, які належать лише громадянам України (статті 25, 33, 36).

Також звертаємо увагу, що статтею 92 Конституції України передбачено коло питань, які визначаються чи встановлюються виключно законами України. Так, відповідно до пунктів 1, 2 частини першої цієї статті *виключно законами України визначаються права і свободи людини і громадянина, гарантії цих прав і свобод; основні обов'язки громадянина; громадянство, правосуб'єктність громадян, статус іноземців та осіб без громадянства.*

Отже, права людини і громадянина, правосуб'єктність встановлюється значною кількістю законів у різних сферах правовідносин.

Щодо законів, які регулюють оформлення паспорта громадянина України, паспорта громадянина України для виїзду за кордон

Питання оформлення паспорта громадянина України, паспорта громадянина України для виїзду за кордон врегульовані Законом України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» (далі – Закон), а також

¹ Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. – К.: «Укр. енцикл.», 1998–2004. – Т. 5: П–С.

підзаконними нормативно-правовими актами: Порядком оформлення, видачі, обміну, пересилання, вилучення, повернення державі, визнання недійсним та знищення паспорта громадянина України», затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 25 березня 2015 року № 302 (далі – Порядок № 302), Порядком оформлення, видачі, обміну, пересилання, вилучення, повернення державі, визнання недійсним та знищення паспорта громадянина України для виїзду за кордон, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 07 травня 2014 року № 152 (далі – Порядок № 152).

Згідно з частинами другою, третьою статті 21 Закону, пунктом 3 Порядку № 302 кожен громадянин України, який досяг чотирнадцятирічного віку, зобов'язаний отримати паспорт громадянина України.

Паспорт громадянина України оформляється особам, які не досягли вісімнадцятирічного віку, на чотири роки, а особам, які досягли вісімнадцятирічного віку, – на кожні 10 років.

Частинами другою, третьою статті 22 Закону, пунктом 2 Порядку № 152 визначено, що кожен громадянин України *має право* на отримання паспорта громадянина України для виїзду за кордон у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Паспорт громадянина України для виїзду за кордон оформляється особам, які не досягли шістнадцятирічного віку, на чотири роки, а особам, які досягли шістнадцятирічного віку, – на 10 років.

Таким чином, законодавством України передбачено обов'язок громадянина України отримати паспорт громадянина України, водночас щодо паспорта громадянина України для виїзду за кордон передбачене право, а не обов'язок отримати такий документ.

Крім того, інформуємо, що пунктом 1 частини першої статті 13 Закону визначено перелік *документів, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України*, до яких віднесено: паспорт громадянина України; паспорт громадянина України для виїзду за кордон; дипломатичний паспорт України; службовий паспорт України; посвідчення особи моряка; посвідчення члена екіпажу; посвідчення особи на повернення в Україну; тимчасове посвідчення громадянина України.

Відповідно до Указу Президента України від 27 червня 1996 року № 468 «Про Єдиний державний реєстр нормативних актів», постанови Кабінету Міністрів України від 23 квітня 2001 року № 376 «Про затвердження Порядку ведення Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів та користування ним» Міністерство юстиції України забезпечує ведення Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів як автоматизованої системи збирання, накопичення та опрацювання актів законодавства.

Підпунктом 4.3.1 пункту 4.3 розділу IV Інструкції про порядок включення нормативно-правових актів до Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів та надання інформації з нього, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 26 червня 2002 року № 57/5, зареєстрованої у Міністерстві юстиції України 27 червня 2002 року за № 546/6834, визначено, що безоплатний

цілодобовий доступ до інформаційного фонду Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів здійснюється через вебсайт www.reestrnra.gov.ua шляхом пошуку та перегляду всіх наявних в цьому фонді копій еталонних текстів Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів.

Разом з тим щодо порушених у Вашому зверненні питань стосовно документів, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України, зазначаємо, що згідно з пунктом 1 Положення про Державну міграційну службу України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 року № 360, центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ і який реалізує державну політику у сферах міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів, є *Державна міграційна служба України*.

Головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики, зокрема, у сферах міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів, є *Міністерство внутрішніх справ України* (абзаци другий, шостий пункту 1 Положення про Міністерство внутрішніх справ України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 року № 878).

Відповідно до пункту 3 статті 7 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади», підпунктів 32, 33 пункту 4 Положення про Міністерство юстиції України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 02 липня 2014 року № 228, Мін'юст відповідно до покладених на нього завдань надає роз'яснення, організовує розгляд звернень громадян з питань, пов'язаних з діяльністю Мін'юсту, його територіальних органів, підприємств, установ та організацій, що належать до сфери управління Міністерства, а також стосовно актів, які ним видаються.

Повідомляємо, що листи Міністерства юстиції України не встановлюють норм права, а мають інформаційний характер.

Заступник Міністра

Олександр БАНЧУК